

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

КУЗЮК МИХАЙЛО ГРИГОРОВИЧ

УДК 342.9

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ
ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗАСТОСУВАННЯ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ
ТА ЗДІЙСНЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З ТРАНСПЛАНТАЦІЄЮ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2025

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий керівник

доктор юридичних наук, старший дослідник

Ріпенко Артем Ігорович,

Науково-дослідний інститут публічного права,

завідувач відділом актуальних питань філософії права, юридичної лінгвістики

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Дуліба Євгенія Володимирівна,

Національний університет водного господарства та природокористування,

професор кафедри конституційного права і галузевих дисциплін

Навчально-наукового інституту права

кандидат юридичних наук

Переверзєв Дмитро Миколайович,

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка,

старший викладач кафедри права та правоохоронної діяльності

Захист відбудеться «15» вересня 2025 року о 9⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.503.01 у Науково-дослідному інституті публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2А

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Науково-дослідного інституту публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2А

Автореферат розісланий «14» серпня 2025 р.

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради

Ксенія КУРКОВА

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. В умовах повномасштабної війни в Україні питання трансплантації набуло особливої гостроти. З одного боку, зростає потреба у трансплантації для порятунку життя військових і цивільних, які отримують тяжкі поранення. З іншого боку, воєнний стан створює нові виклики для організації, логістики та правового регулювання цієї сфери, зокрема через закриття повітряного простору, ускладнення транспортування органів і обмеження міжнародної співпраці. Разом з тим, наявна система адміністративно-правового регулювання трансплантації потребує модернізації з огляду на особливості воєнного стану: забезпечення оперативної організації трансплантаційної діяльності, оптимального використання обмежених ресурсів, захисту прав і гарантій донорів та реципієнтів, а також недопущення зловживань чи незаконного обігу анатомічних матеріалів. Особливої уваги набуває питання координації дій органів державної влади, медичних установ, міжнародних організацій та волонтерських структур, які залучені до процесу трансплантації.

Сьогодні особливого значення набуває дослідження адміністративно-правового механізму формування державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією, яка зумовлена низкою об'єктивних та суб'єктивних факторів, що визначають сучасний етап розвитку українського суспільства та держави, саме в умовах надзвичайно складної політичної, соціальної та економічної ситуації в Україні, штовхають державу до впровадження реформ та здійснення рішучих кроків на шляху до змін та перетворень.

В контексті змін важливим чинником є інтеграція України у європейський і світовий правовий простір, що передбачає необхідність імплементації міжнародних стандартів та кращих практик у національне законодавство, а також гармонізацію адміністративно-правових механізмів із вимогами світової спільноти. Крім того, від ефективності адміністративно-правового механізму формування та реалізації державної політики у сфері трансплантації та пов'язаної з нею діяльності залежить не лише якість надання медичної допомоги, а й рівень суспільної довіри до державних інститутів, утвердження принципів верховенства права та захисту прав людини. З огляду на зазначене, дослідження адміністративно-правового механізму формування державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення відповідної діяльності є науково й практично обґрунтованим, відповідає сучасним потребам державного управління у сфері охорони здоров'я, сприяє підвищенню ефективності державної політики в умовах воєнного стану та подальшого відновлення країни.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. До певних теоретичних і правозастосовних проблем вивчення адміністративно-правового механізму формування державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією у різних країнах звертали свою увагу вчені в галузі адміністративного та інших галузей права, зокрема В. Авер'янов, В. Бевзенко, Ю. Битяк, Я. Брич, М. Брюховецька, Ю. Гаруст, Є. Гетьман, О. Денєга,

О. Дніпров, Є. Дуліба, Л. Дунаєвська, О. Джафарова, О. Дрозд, К. Ільющенкова, А. Замрига, О. Кисельова, Т. Коломоєць, А. Комзюк, Ю. Коренга, В. Крижна, В. Курило, В. Литвин, А. Лоза, В. Лушпієнко, А. Манжула, Н. Маргацька, Р. Мельник, О. Музичук, А. Мусієнко, Н. Новак, М. Новицька, І. Орловська, Д. Переверзєв, А. Пухтецька, І. Підберезних, А. Ріпенко, С. Рогульський, О. Савчук, І. Сенюта, Є. Соболю, Л. Сорока, С. Стеценко, Р. Стефанчук, О. Тихомиров, О. Уварова, Р. Шаповал, К. Шкарупа, Г. Шуст, В. Шульга, М. Щирба та ін. Водночас, попри значний теоретичний доробок, у науковій літературі фактично неопрацьованим залишається питання адміністративно-правових засад формування державної політики саме у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією.

Отже актуальність теми дослідження визначається як потребою наукового переосмислення наявних проблем і недоліків, так і необхідністю розробки конкретних пропозицій щодо вдосконалення адміністративно-правового механізму гарантування рівних прав та можливостей громадян у сфері трансплантації та пов'язаної з нею діяльністю, що дозволить реалізувати конституційні гарантії прав громадян та суттєво підвищити якість життя населення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження узгоджується з основними положеннями: Стратегії розвитку системи охорони здоров'я на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2025 р. № 34-р; Стратегії розвитку добровільного безоплатного донорства крові та компонентів крові на період до 2028 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 березня 2024 р. № 225-р. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на підставі вивчення норм чинного національного законодавства, практики його реалізації, положень наукової доктрини і зарубіжного досвіду у сфері трансплантації та пов'язаної з нею діяльністю визначити сутність та особливості адміністративно-правового механізму формування державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією, виявити існуючі законодавчі прогалини і запропонувати обґрунтовані пропозиції й рекомендації щодо його вдосконалення.

Для досягнення цієї мети було визначено такі *завдання*:

- визначити сутність та зміст державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією;
- розкрити мету та завдання формування та реалізації державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією;
- з'ясувати сучасний стан нормативно-правового масиву формування та реалізації державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією в Україні;

- визначити поняття та структуру адміністративно-правового механізму формування та реалізації державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією в Україні;
- визначити суб'єктів формування державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією в Україні;
- розкрити форми реалізації державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією в Україні;
- визначити механізми реалізації гарантій дотримання прав людини при здійсненні діяльності, пов'язаної з трансплантацією в Україні;
- узагальнити зарубіжний досвід у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією;
- сформулювати пропозиції щодо вдосконалення адміністративного законодавства в частині формування державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають під час формування державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією в Україні.

Предметом дослідження є адміністративно-правовий механізм формування державної політики у сфері застосування трансплантації.

Методи дослідження. Для досягнення поставлених мети та завдань використано комплексний підхід, що поєднує науково-теоретичні, нормативно-правові, порівняльно-правові та практичні методи: *історико-правовий* – для ретроспективного аналізу становлення і розвитку державної політики та законодавства у сфері трансплантації в Україні та за кордоном (розділ 1, підрозділ 3.1); *компаративістський (порівняльно-правовий)* – з метою порівняння національного і зарубіжного досвіду формування та реалізації державної політики у сфері трансплантації, а також норм чинного адміністративного і медичного законодавства (розділи 1, 3); *формально-логічний (догматичний)* – під час тлумачення положень Конституції України, адміністративного, медичного, кримінального законодавства, підзаконних нормативних актів та міжнародних стандартів (розділи 1–3); *системний* – для комплексного аналізу елементів адміністративно-правового механізму формування та реалізації державної політики у сфері застосування трансплантації (розділи 1–2); *аналізу документів* – під час вивчення нормативних актів, державних програм, статистичних даних, висновків експертів та рішень ЄСПЛ (розділи 1–3); *статистичний* – для аналізу емпіричної інформації, кількісних показників щодо проведення трансплантації, ефективності реалізації політики, міжнародних порівнянь (розділи 2–3); *моделювання* – під час розробки пропозицій, спрямованих на удосконалення адміністративно-правового механізму формування державної політики у сфері трансплантації та підвищення ефективності її реалізації (розділи 2–3).

Науково-теоретичною основою дослідження стали праці вітчизняних і зарубіжних науковців у галузі філософії, загальної теорії держави і права, теорії управління, медичного та адміністративного права, а також інших галузевих правових наук.

Нормативну основу дослідження становить Конституція України, чинні закони та підзаконні акти, що закріплюють адміністративно-правові засади трансплантації анатомічних матеріалів людині в Україні, а також міжнародно-правові акти щодо трансплантації та пов'язаної з нею діяльності.

Інформаційною та емпіричною базою дисертаційної роботи є науково періодичні видання, статистичні дані тощо.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що вона є одним із перших комплексних монографічних досліджень, у якому розкрито сутність та узагальнено адміністративно-правовий механізм формування державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією, а також надано науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративно-правового регулювання відповідних суспільних відносин, з урахуванням сучасних викликів, загроз і потреб. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків. Зокрема, в роботі:

вперше:

- надано комплексне визначення адміністративно-правового механізму формування державної політики у сфері трансплантації, під яким пропонується розуміти сукупність стратегічних, організаційних, правових та економічних заходів, спрямованих на забезпечення громадян доступом до сучасних медичних технологій, зокрема трансплантаційних операцій, формування культури донорства та підвищення рівня довіри до національної медичної системи;

- визначено сучасний стан нормативно-правової бази, що регулює трансплантацію в Україні, яка являє собою багаторівневу систему і включає Конституцію України, міжнародні договори, Закон України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині», постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства охорони здоров'я України, локальні акти медичних установ;

- визначено та схарактеризовано перелік недоліків адміністративно-правового механізму формування державної політики у сфері трансплантації, які включають, зокрема: неврегульованість окремих підзаконних процедур, недостатню деталізацію адміністративних процедур, неповну імплементацію норм ЄС; відсутність ефективних механізмів контролю, інформаційної підтримки (ЄДІСТ), підвищення рівня правової обізнаності та довіри населення до трансплантаційної системи;

- запропоновано авторську класифікацію гарантій прав людини в трансплантаційній діяльності, що базується на комплексному поєднанні нормативно-правових, організаційних та етичних чинників, які є особливо актуальними в умовах війни.

удосконалено:

- науковий підхід щодо структури адміністративно-правового механізму формування державної політики у сфері трансплантації під яким розуміється складна, інтегрована система правових, організаційних і процедурних елементів, які забезпечують ефективне державне управління та належне функціонування

трансплантаційної системи, яка включає стратегічно-цільову, нормативно-забезпечувальну, соціальну, стимулюючу, контрольно-наглядову, коригувальну, антикорупційну й інформаційну функції;

– обґрунтування ролі суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері трансплантації, включаючи їхню координацію на національному, регіональному та локальному рівнях, особливо в частині уточнення статусу трансплант-координаторів та судово-медичних експертів. Визначено, що система суб'єктів реалізації політики децентралізована: на місцевому рівні функціонують органи самоврядування та регіональні підрозділи, що забезпечують адаптацію загальнодержавних рішень до місцевих потреб та ресурсів;

– науковий підхід до форм реалізації державної політики у сфері трансплантації з акцентом на використання сучасних медико-технологічних, інформаційних і фінансових інструментів, які сприяють забезпеченню рівного доступу до трансплантаційних послуг. Обґрунтовано, що впровадження сучасних механізмів державного регулювання базується на використанні Єдиної державної інформаційної системи трансплантації, стандартів та протоколів лікування, правових інструментів, системи фінансових гарантій, активної освітньо-інформаційної діяльності та розвитку людського капіталу;

дістали подальшого розвитку:

– концепція формування державної політики у сфері трансплантації як комплексної системної діяльності державних органів, що забезпечує не лише оперативне реагування на кризові виклики, але й створює передумови для довгострокового сталого розвитку галузі;

– теоретичні положення щодо імплементації кращих міжнародних практик (зокрема, досвіду Іспанії, Німеччини, Великої Британії) в українську правову систему, включаючи доцільність впровадження презумпції згоди для підвищення ефективності донорства органів;

– погляди на необхідність удосконалення адміністративного законодавства в сфері трансплантації через гармонізацію з міжнародними стандартами та посиленням контролю за дотриманням етичних норм, що відповідає європейським і світовим тенденціям.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес. Зокрема, викладені в дисертації положення можуть бути використані в:

– *науково-дослідній сфері* – положення та висновки дисертації є основою для розроблення подальших напрямків удосконалення адміністративно-правових засад формування державної політики у сфері трансплантації (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *правозастосовній діяльності* – для вдосконалення практичної діяльності суб'єктів, які здійснюють надання медичної допомоги у сфері трансплантації (акт впровадження КНП «Центр інфекційних захворювань Івано-Франківської обласної ради»);

– *правотворчій діяльності* – для вдосконалення чинного законодавства в аспекті забезпечення розвитку нормативних основ під час формування державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов’язаної з трансплантацією в Україні;

– *освітньому процесі* – під час розроблення та викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право та процес: доктринальні та практичні проблеми», при підготовці відповідних підручників, навчальних посібників, а також у контексті інших суміжних дисциплін (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права).

Апробація матеріалів дисертації. Теоретичні положення та висновки дисертації були оприлюднені на міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: «Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення» (м. Київ, 12–13 серпня 2020 р.); «Науково-практичні засади розвитку наукової думки на сучасному етапі державотворення» (м. Київ, 22–23 вересня 2021 р.); «Реформування українського законодавства: проблемні питання та шляхи їх вирішення» (м. Київ, 7–8 лютого 2024 р.); «Правове регулювання обігу зброї в Україні: нові виклики та перспективи вирішення» (м. Київ, 12 квітня 2024 р.); «Тенденції та перспективи розвитку юридичної науки сьогодення» (м. Київ, 16–17 квітня 2024 р.); «Просоціальна особистість у гендерному вимірі: теоретико-методологічні та прикладні аспекти» (м. Умань, 31 травень 2024 р.).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, що містять дев’ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 236 сторінок. Список використаних джерел містить 214 найменувань, розміщених на 23 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовуються актуальність теми роботи, ступінь наукової розробки проблеми, визначається її зв’язок із напрямками наукових досліджень, окреслюються мета й завдання, об’єкт і предмет, методи дослідження, зазначаються наукова новизна, практичне значення отриманих результатів, наводяться дані про апробацію матеріалів дисертації, відображається структура дисертації.

Розділ 1 «Загальна характеристика формування та реалізації державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов’язаної з трансплантацією в Україні» складається з трьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Державна політика України у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов’язаної з трансплантацією як об’єкт адміністративно-правового регулювання»* визначено, що у сучасних умовах запуск та розвиток сфери трансплантації в Україні набуває особливого значення з огляду як на соціальні й економічні виклики, так і на виклики безпеки у зв’язку зі збройною агресією російської федерації. Державна політика у сфері трансплантації розглядається як сукупність стратегічних, організаційних, правових та економічних заходів, спрямованих на забезпечення громадян доступом до сучасних медичних

технологій, зокрема трансплантаційних операцій, формування культури донорства та підвищення рівня довіри до національної медичної системи.

Аналіз вітчизняного і міжнародного досвіду показав, що ефективна реалізація державної політики у цій сфері можлива лише за умови гармонізації законодавства із європейськими стандартами, забезпечення належної інфраструктури, створення ефективної системи трансплант-координації та функціонування Єдиної державної інформаційної системи трансплантації (ЄДІСТ), а також інвестування у розвиток медичних кадрів.

Визначено, що державна політика у сфері трансплантації, згідно з аналізом наукових підходів, розглядається не лише як реакція на суспільні проблеми, а як цілеспрямована, системна діяльність органів влади, що забезпечує сталий розвиток та підвищення якості життя населення. Відмічено, що Україна впевнено рухається шляхом розвитку трансплантаційної медицини, впроваджуючи сучасні управлінські та правові механізми, реформуючи систему охорони здоров'я відповідно до міжнародних стандартів, що особливо важливо в умовах війни та масштабних соціальних змін.

У підрозділі 1.2 *«Мета і завдання формування та реалізації державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією»* визначено, що у сучасних умовах трансплантація органів і тканин визначена однією з ключових складових державної політики у сфері охорони здоров'я, що здатна якісно змінити тривалість і якість життя громадян. Сфера трансплантації стикається з низкою викликів: дефіцит донорських органів, недосконалість законодавчого регулювання, кадрові та інфраструктурні проблеми, низький рівень фінансування та довіри суспільства. Окрім цього, поточна ситуація в Україні, обумовлена пандемією та повномасштабною війною, ще більше підсилила необхідність реформування системи охорони здоров'я та створення стійкої моделі державного регулювання трансплантації.

Обґрунтовано, що мета державної політики у досліджуваній сфері полягає у створенні ефективної, етично обґрунтованої та безпечної системи донорства й трансплантації, яка забезпечить рівний і прозорий доступ громадян до сучасних медичних послуг, сприятиме зниженню рівня незаконної діяльності та підвищить якість надання медичної допомоги. Для цього державна політика визначає низку стратегічних і оперативних завдань, серед яких: модернізація фінансування та детінізація галузі; покращення якості надання медичних послуг і впровадження доказових стандартів лікування; розвиток людського капіталу та удосконалення системи медичної освіти; цифровізація процесів і розвиток електронної системи охорони здоров'я; залучення інвестицій та посилення конкурентоспроможності галузі.

Констатовано, що формування та реалізація державної політики має базуватися на комплексному підході, орієнтації на найкращі міжнародні практики, гармонізації законодавства з *acquis* ЄС, впровадженні інноваційних технологій і стратегічному кадровому забезпеченні.

У підрозділі 1.3 *«Нормативно-правовий масив формування та реалізації державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення*

діяльності, пов'язаної з трансплантацією в Україні» відмічено, що нормативно-правовий масив, що регулює сферу трансплантації в Україні, є складною і багаторівневою системою, що включає положення Конституції, міжнародні договори, закони, підзаконні акти, а також етичні та професійні стандарти. Ключовим спеціалізованим актом у цій сфері є Закон України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині», який визначає основні принципи трансплантації, гарантує захист прав і свобод донора та реципієнта, встановлює вимоги до процедур вилучення, зберігання, транспортування й пересадки анатомічних матеріалів. До складу нормативної бази також входять постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства охорони здоров'я України, локальні акти медичних установ і спеціальні процедури щодо діагностики смерті, отримання згоди, фінансування та реєстрації донорів і реципієнтів.

Важливу роль у розбудові ефективної системи трансплантації відіграє імплементація міжнародних стандартів, зокрема Конвенції Ради Європи про права людини та біомедицину, директив і рекомендацій ЄС, актів ВООЗ і Всесвітньої медичної асоціації. Пріоритетними залишаються заборона комерціалізації трансплантації, забезпечення анонімності, добровільності, гуманності, недопущення дискримінації, захист правових інтересів усіх учасників процесу.

Разом із цим, нормативно-правова база ще має низку недоліків і викликів: не врегульованість окремих підзаконних процедур, несформованість всіх передбачених законом органів, недостатня деталізація адміністративних процедур, неповна імплементація норм ЄС. У цій площині особливо актуальним залишається питання гармонізації законодавства України із сучасними міжнародними стандартами, створення ефективних механізмів контролю, інформаційної підтримки (ЄДІСТ), а також підвищення рівня правової обізнаності та довіри населення до трансплантаційної системи.

Розділ 2 «Адміністративно-правовий механізм формування та реалізації державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією в Україні» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Поняття та структура адміністративно-правового механізму формування та реалізації державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією в Україні» адміністративно-правовий механізм формування та реалізації державної політики у досліджуваній сфері визначено як складну, інтегровану систему правових, організаційних і процедурних елементів, які забезпечують ефективне державне управління та належне функціонування трансплантаційної системи. До основних складових цього механізму віднесено: нормативно-правову базу (Конституція, закони, підзаконні акти, міжнародні угоди); суб'єктів адміністративно-правового регулювання (органи державної влади, посадові особи, заклади охорони здоров'я, громадяни та їх об'єднання); адміністративно-правові засоби впливу (контроль, нагляд, адміністративний примус, санкції); процедурні механізми реалізації (реєстрація, ліцензування, сертифікація, надання дозволів); контрольні та

моніторингові механізми (оцінка ефективності, запобігання порушенням, вдосконалення правового регулювання).

Акцентовано увагу на тому, що адміністративно-правовий механізм забезпечує взаємодію державних органів, чітке розмежування їхніх повноважень, визначення порядку та стандартів діяльності, а також створення умов для реалізації прав і обов'язків громадян у сфері трансплантації. Важливе місце посідає впровадження інформаційних систем (зокрема ЄДІСТ), запровадження прозорих адміністративних процедур, а також належна етична й антикорупційна складова. Водночас, функціональна структура механізму включає стратегічно-цільову, нормативно-забезпечувальну, соціальну, стимулюючу, контрольню-наглядову, коригувальну, антикорупційну й інформаційну функції. Від ефективності цих функцій залежить якість державної політики у сфері трансплантації, рівень довіри до системи, захист прав громадян та інтеграція у міжнародний правовий простір.

Наголошується, що попри суттєвий прогрес, система трансплантації в Україні стикається із низкою викликів: недостатнє фінансування, низький рівень поінформованості населення, ризики корупції, непрозорість адміністративних процесів. Це обумовлює необхідність подальшого вдосконалення адміністративно-правового механізму, зокрема через розширення інформаційно-просвітницьких заходів, стабільне фінансування, посилення контролю, а також удосконалення захисту прав донорів і реципієнтів.

У підрозділі 2.2 *«Суб'єкти формування державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією в Україні»* звернено увагу, що формування та реалізація державної політики у сфері трансплантації є багаторівневим процесом, що вимагає узгодженої діяльності цілої низки суб'єктів. Центральне місце у цій системі належить законодавчим та виконавчим органам державної влади, зокрема Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України, Міністерству охорони здоров'я та Національній службі здоров'я України, кожен із яких виконує визначені законодавством функції щодо розробки, впровадження, координації та фінансування заходів у сфері трансплантації.

Констатовано, що важливою особливістю цієї політики є залучення широкого кола інших учасників – трансплант-координаторів, закладів охорони здоров'я, бюро судово-медичної експертизи, бригад з вилучення анатомічних матеріалів, громадських та професійних організацій, а також міжнародних структур. Саме міждисциплінарна та міжвідомча співпраця забезпечує ефективність реалізації політики та відповідність міжнародним стандартам. Значну роль у забезпеченні прозорості та якості державної політики у сфері трансплантації відіграють громадянське суспільство, пацієнтські організації, благодійні фонди та асоціації лікарів. Вони виступають експертами, моніторами та комунікаторами між суспільством і державою, сприяючи формуванню суспільної довіри до системи трансплантації.

Підкреслено роль контролюючих і правоохоронних органів (Національне агентство з питань запобігання корупції, прокуратура, Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками, суди), які забезпечують законність,

етичність і боротьбу з корупцією в такій соціально чутливій сфері, як трансплантація.

Визначено, що система суб'єктів реалізації політики є децентралізованою: на місцевому рівні функціонують органи самоврядування та регіональні підрозділи, що забезпечують адаптацію загальнодержавних рішень до місцевих потреб та ресурсів. Разом з тим, актуальною проблемою лишається недостатня урегульованість статусу окремих суб'єктів (зокрема, трансплант-координаторів, судово-медичних експертів) та процедур ліцензування, що потребує подальшого законодавчого й організаційного вдосконалення.

У підрозділі 2.3 *«Форми реалізації державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією в Україні»* наголошено, що розвиток системи трансплантації в Україні є стратегічним напрямом державної політики у сфері охорони здоров'я, що має безпосередній вплив на порятунок людських життів, підвищення якості медичної допомоги та соціально-економічний розвиток країни. Реалізація державної політики у цій сфері здійснюється через комплекс організаційних, правових, фінансово-економічних, освітньо-інформаційних форм і методів.

З'ясовано, що позитивним прикладом ефективності реформування є значне зростання кількості трансплантаційних операцій упродовж останніх років та включення трансплантаційних пакетів до Програми медичних гарантій Національної служби здоров'я України. Успішна реалізація державної політики створює нові робочі місця, залучає інвестиції, сприяє розвитку інноваційних технологій та гармонізації законодавства з європейськими стандартами. Однак значний прогрес супроводжується і низкою викликів: дефіцитом донорських органів, незбалансованістю між розвитком окремих елементів системи, кадровою кризою у галузі, недостатньою поінформованістю суспільства, бюрократизацією та нерівномірністю доступу до трансплантаційних послуг у регіонах. Воєнний стан, економічна криза та міграційні процеси лише посилили ці проблеми, створивши додаткові бар'єри до якісної та своєчасної медичної допомоги.

Обґрунтовано, що впровадження сучасних механізмів державного регулювання базується на використанні єдиної інформаційної системи (ЄДІСТ), стандартів та протоколів лікування, правових інструментів, системи фінансових гарантій, активної освітньо-інформаційної діяльності та розвитку людського капіталу. Держава підтримує створення нових центрів трансплантації, розвиток телемедицини, використання інноваційних технологій та удосконалення нормативної бази.

У підрозділі 2.4 *«Гарантії дотримання прав людини при здійсненні діяльності, пов'язаної з трансплантацією в Україні»* визначено, що гарантії дотримання прав людини у сфері трансплантації в Україні становлять складну багаторівневу систему, що охоплює нормативно-правові, організаційні, інституційні та етичні засади. Визначальною метою цієї системи є забезпечення повної реалізації основних прав особи – права на інформовану згоду, на відмову від медичного втручання, на конфіденційність, рівний доступ до трансплантаційної допомоги та захист від дискримінації. Дотримання цих гарантій прямо впливає з конституційних норм та

міжнародних стандартів, зокрема положень Конвенції про захист прав людини і біомедицини та Керівних принципів ВООЗ.

Наголошується, що правове регулювання трансплантації органів в Україні побудовано на принципах добровільності, безоплатності, прозорості, гуманності, анонімності та захисту персональних даних. Законодавство чітко окреслює механізми отримання інформованої згоди на трансплантацію, визначає особливі правила для прижиттєвого і посмертного донорства, встановлює заборону примусу, а також регламентує діяльність відповідальних суб'єктів і розподіл функцій між ними. Важливу роль у системі гарантій відіграють суди, Конституційний Суд України, органи виконавчої влади, спеціалізовані центри, антикорупційні та контролюючі органи, а також неурядові організації, які здійснюють захист прав пацієнтів і популяризацію культури донорства.

Особливу увагу приділено процедурним і технічним гарантіям: розмежуванню повноважень медичного персоналу, недопущенню конфлікту інтересів, забезпеченню безпеки та якості процедур, пріоритету інтересів пацієнта та реципієнта, захисту прав неповнолітніх і осіб з обмеженою дієздатністю. Значну роль відіграє функціонування Програми медичних гарантій Національної служби здоров'я України, яка забезпечує рівний і безоплатний доступ до трансплантаційних послуг незалежно від соціального статусу чи місця проживання. Водночас, зберігаються виклики щодо підвищення інформованості населення, розвитку правової культури, удосконалення процедур контролю, а також подолання суспільної недовіри й протидії зловживанням у сфері трансплантації.

Розділ 3 «Шляхи удосконалення формування державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією в Україні» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Зарубіжний досвід формування державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією та можливість його адаптації в національну правову систему» акцентовано увагу на ключовій ролі комплексного підходу, що охоплює правові, організаційні, етичні та інформаційні аспекти. Вивчення досвіду формування державної політики у сфері трансплантації Іспанії, Німеччини, Бельгії, Великої Британії, США, Франції та інших країн дозволило визначити основні моделі організації донорства – «презумпція згоди» та «презумпція незгоди», що суттєво впливають на рівень доступності органів для трансплантації. Особливу ефективність показала централізована багаторівнева модель Іспанії, яка поєднує системну роботу національного, регіонального та лікарняного рівнів, активну просвітницьку діяльність, фінансову підтримку та кадрову підготовку.

Відмічено, що в зарубіжних країнах досягнуто значного прогресу завдяки створенню єдиних інформаційних систем, налагодженій комунікації із суспільством, функціонуванню ефективних наглядових органів, суворому дотриманню етичних стандартів і запровадженню чітких процедур отримання інформованої згоди. Принципи безоплатності, добровільності, анонімності та рівності доступу до медичних послуг закріплені на рівні національного законодавства й міжнародних документів.

Водночас наголошено, що існують і спільні виклики: недостатня кількість донорів, складнощі з прозорістю процедур, етичні дилеми, висока вартість трансплантації, а також необхідність постійного підвищення кваліфікації персоналу й забезпечення інфраструктури.

У підрозділі 3.2 *«Розвиток адміністративного законодавства в частині формування державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією в Україні»* зазначено, що розвиток адміністративного законодавства в досліджуваній сфері відбувався поступово та відображав прагнення держави до створення сучасної, ефективної та прозорої системи донорства й трансплантації. Від перших кроків незалежності – коли галузь залишалася під впливом радянської нормативної бази – до прийняття спеціальних законів, підзаконних актів і державних програм, трансформації були багатогранними та супроводжувалися спробами гармонізації з міжнародними стандартами. Ключовими етапами стали впровадження моделі «презумпції незгоди», створення спеціалізованих координаційних центрів, запровадження Єдиної державної інформаційної системи трансплантації (ЄДІСТ), а також прийняття низки цільових програм та оновлення матеріально-технічної бази.

Визначено, що разом із позитивними зрушеннями законодавчого забезпечення, в Україні все ще зберігаються суттєві проблеми: фрагментарність нормативної бази, прогалини у визначенні повноважень суб'єктів, недостатня міжвідомча координація, слабкий контроль і аудит, обмеженість фінансування, дефіцит донорських органів і кадрів, низький рівень просвітницької роботи та недосконалість процедур констатації смерті мозку. Окремою проблемою залишається необхідність гармонізації національного законодавства із сучасними європейськими директивами й міжнародними стандартами.

Окреслено основні напрями вдосконалення адміністративного законодавства в частині формування державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією в Україні: посилення нормативної конкретизації, підвищення ролі організаційно-правових механізмів, покращення системи контролю та стимулювання донорства, розвиток міжнародної співпраці та імплементація сучасних етичних стандартів. Особливо актуальним визначено формування чіткої, дієвої та системної стратегії розвитку галузі трансплантації з урахуванням національних викликів та міжнародного досвіду.

ВИСНОВКИ

У **висновках** дисертації на підставі проведеного комплексного дослідження адміністративно-правового механізму формування державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією сформульовано ряд висновків, пропозицій та рекомендацій, що відображають досягнення поставленої мети. Основні з них представлені нижче:

1. З'ясовано, що державна політика України у сфері застосування трансплантації та пов'язаної з нею діяльності як об'єкт адміністративно-правового регулювання виступає ключовим інструментом модернізації національної системи

охорони здоров'я. Її ефективність залежить від злагодженої роботи всіх ланок державного механізму, впровадження сучасних організаційних і правових інструментів, забезпечення прозорості й конкурентності у цій сфері, а також від підвищення престижу та професіоналізму медичних працівників. В умовах воєнного стану актуалізується необхідність швидкого реагування на нові виклики, розширення інституційних можливостей для розвитку трансплантації, посилення регіонального рівня, створення умов для формування культури донорства та залучення міжнародного досвіду.

Визначено, що, державна політика у сфері трансплантації повинна не лише реагувати на існуючі проблеми, а й випереджати їх, створюючи умови для сталого розвитку галузі, забезпечення прав громадян на сучасну медичну допомогу та зміцнення позицій України як соціальної та правової держави на міжнародній арені. Окремої уваги потребує формування ефективної системи адміністрування, що передбачає як розвиток кадрового потенціалу, так і підвищення правової й організаційної спроможності суб'єктів державного регулювання. Це, у підсумку, дозволить не лише рятувати тисячі життів, а й сприятиме економічному зростанню, соціальній стабільності та міжнародному авторитету України.

2. Констатовано, що державна політика у сфері трансплантації та пов'язаної з нею діяльності є багатокомпонентним і багаторівневим механізмом, що вимагає системності, послідовності та міжсекторальної співпраці. Її успішна реалізація можлива лише за умов стратегічного планування, дотримання принципів етичності, прозорості, соціальної відповідальності, постійного вдосконалення нормативної бази та управлінських підходів. Ефективна реалізація визначених цілей і завдань дозволить забезпечити доступність трансплантаційної допомоги, підвищити її якість і безпечність, зміцнити довіру до медичної системи, мінімізувати ризики нелегальної торгівлі органами та забезпечити сталий розвиток галузі трансплантації. В умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови ці питання набувають особливої актуальності, адже від них залежить не лише здоров'я нації, а й соціальна стабільність, економічний розвиток та імідж України на міжнародній арені.

Обґрунтовано, що майбутнє системи трансплантації визначатиметься спроможністю держави ефективно впроваджувати сучасні реформи, консолідувати зусилля державних органів, медичної спільноти, науковців та громадянського суспільства. Акцентовано увагу на тому, що лише системний, комплексний та інноваційний підхід дасть змогу досягти стратегічної мети – формування якісної, доступної, безпечної та етичної системи трансплантації, орієнтованої на потреби людини та суспільства.

3. Виявлено, що нормативно-правове забезпечення трансплантації в Україні знаходиться у стані динамічного розвитку та адаптації до європейських і світових стандартів. Законодавча база вже містить основні принципи та процедури, які забезпечують правовий захист донорів і реципієнтів, а також встановлюють вимоги до етичності та безпеки трансплантаційної діяльності. Проведеним опитуванням респондентів встановлено, що для досягнення реальної ефективності державної політики у цій сфері необхідно: доукомплектувати підзаконну базу актуальними нормативними актами – 13,2%; впроваджувати та удосконалювати інформаційні

системи (зокрема ЄДІСТ) – 34,9%; забезпечити інформаційні кампанії для підвищення довіри населення, а також належне функціонування і координацію органів, визначених законом – 53,7%; посилювати контроль та прозорість процедур на всіх етапах трансплантації, а також вдосконалювати підготовку фахівців та розвиток інфраструктури – 76,8%; розширювати співпрацю із міжнародними організаціями й адаптувати законодавство до європейських директив і рекомендацій – 6,2%.

Розвиток правового регулювання у цій галузі має бути спрямований не лише на подолання існуючих прогалин, а й на створення гнучкої, сучасної та орієнтованої на людину системи, що відповідає сучасним викликам часу, сприяє зміцненню здоров'я нації та підвищенню авторитету України у світовій медичній та правовій спільноті. Таким чином нормативно-правовий масив у сфері трансплантації в Україні є фундаментом для формування сучасної, доступної та безпечної трансплантаційної системи, а його вдосконалення – ключовою передумовою успішної реалізації державної політики у цій життєво важливій галузі.

4. Доведено, що адміністративно-правовий механізм формування та реалізації державної політики у сфері трансплантації в Україні є динамічною, багаторівневою системою, яка забезпечує ефективне функціонування та розвиток цієї галузі шляхом взаємодії правових, організаційних та процедурних інструментів. Він ґрунтується на чіткій нормативній основі, діяльності уповноважених органів, впровадженні інноваційних інформаційних технологій і постійному контролю за дотриманням стандартів та етики. Для підвищення ефективності механізму важливо не лише удосконалювати законодавчу базу, а й забезпечити сталість фінансування, прозорість і підзвітність адміністративних процедур, підвищення правової культури учасників відносин у сфері трансплантації. Особливої уваги потребує розвиток антикорупційних заходів, зміцнення довіри суспільства до системи трансплантації та посилення ролі державного і громадського контролю.

Акцентовано увагу, що комплексний підхід до побудови адміністративно-правового механізму дозволяє створити сучасну, ефективну та етично обґрунтовану систему трансплантації, яка здатна не лише відповідати національним викликам, а й інтегруватися у світовий простір шляхом гармонізації з міжнародними стандартами. Реалізація такої моделі є важливою передумовою для захисту здоров'я населення, розвитку медичної галузі та утвердження України як соціально відповідальної, правової та сучасної держави.

5. Визначено, що суб'єкти формування та реалізації державної політики у сфері трансплантації в Україні утворюють розгалужену багаторівневу систему, в основі якої – тісна взаємодія державних органів, професійної спільноти, громадянського суспільства та міжнародних інституцій. Ефективність цієї системи визначається ступенем координації між усіма її елементами, чіткістю розмежування функцій та повноважень, а також здатністю швидко реагувати на виклики, що постають у сфері трансплантації. Сучасна модель суб'єктів державної політики в галузі трансплантації передбачає не лише нормативне забезпечення процесу, а й постійний розвиток організаційних структур, підвищення фахового рівня персоналу, запровадження нових інформаційних технологій, а також посилення ролі

контролюючих і громадських інститутів. Особливу увагу слід приділяти удосконаленню законодавчого регулювання статусу нових суб'єктів, таких як трансплант-координатори, а також процедур ліцензування й контролю за діяльністю закладів, які займаються діяльністю пов'язаною з трансплантологією та надають трансплантаційну допомогу. Лише завдяки злагодженій роботі всіх суб'єктів, дотриманню принципів прозорості, законності, підзвітності й етичності, можна створити ефективну, безпечну та доступну для громадян систему трансплантації, яка відповідатиме сучасним стандартам охорони здоров'я та забезпечуватиме реалізацію права людини на життя й медичну допомогу.

6. Узагальнено форми реалізації державної політики у сфері трансплантації в Україні, які відзначаються багаторівневістю, комплексністю та адаптивністю до сучасних викликів. Система реалізації державної політики охоплює правове регулювання, організаційно-управлінське забезпечення, фінансування, кадрову підтримку, моніторинг, інформування та просвітництво. Ефективність цієї системи залежить від якісної взаємодії між державними органами, медичними закладами, професійною спільнотою, громадянським суспільством і міжнародними партнерами. Успішна реалізація політики можлива лише за умови удосконалення нормативно-правового поля, подолання бюрократичних бар'єрів, забезпечення прозорості та конкуренції між національними й регіональними центрами, активної підтримки донорства, впровадження сучасних технологій, а також ефективної кадрової політики.

Підкреслено, що у сучасних умовах особливої актуальності набуває питання рівного доступу до трансплантаційної допомоги, оптимального розподілу ресурсів та забезпечення безперервності лікувального процесу навіть в умовах війни. Розвиток форм реалізації політики у сфері трансплантації сприяє не лише збереженню та продовженню життя громадян, а й підвищенню авторитету української медицини, інтеграції країни у європейський медичний простір та формуванню позитивного іміджу України на міжнародній арені.

Ефективна реалізація державної політики у сфері трансплантації в Україні передбачає поєднання нормативного, організаційного, фінансового та інформаційно-освітнього підходів, спрямованих на забезпечення доступності, безпеки й якості трансплантаційної допомоги, а також на формування культури донорства і довіри до системи охорони здоров'я.

7. Наголошено, що гарантії дотримання прав людини при здійсненні діяльності, пов'язаній з трансплантацією в Україні, формують комплексну і гнучку систему захисту, що базується на принципах законності, верховенства права, добровільності, рівності, інформованості та медичної етики. Здійснення трансплантаційної діяльності неможливе без ефективного нормативного регулювання, чітко визначених процедур, належного інституційного забезпечення, функціонування системи незалежного контролю та активної участі громадянського суспільства. Акцентовано, що дотримання цих гарантій не лише зміцнює довіру до системи охорони здоров'я, а й сприяє гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами, формуванню позитивного іміджу України та інтеграції у світовий медичний простір. Обґрунтовано, що вдосконалення механізмів гарантій

дотримання прав людини у сфері трансплантації залишається одним із ключових напрямів подальших реформ, що має забезпечити баланс між медичними інтересами суспільства та особистими правами громадян, а також підвищити ефективність і прозорість діяльності у цій чутливій сфері.

8. Узагальнений аналіз світового досвіду підтверджує, що успішний розвиток трансплантології вимагає впровадження комплексних та скоординованих рішень. Найкращі зарубіжні практики свідчать про ефективність таких елементів державної політики, як модель презумпції згоди, створення єдиного національного координаційного центру, прозоре фінансування, регулярна підготовка персоналу, дієві контрольні органи, розвиток інформаційних систем і широка просвітницька робота серед населення.

Обґрунтовується думка, що для України доцільно адаптувати зарубіжний досвід з урахуванням національних особливостей, правової традиції, суспільної готовності та ресурсних можливостей. Серед ключових напрямків удосконалення національної політики варто визначити: впровадження моделі презумпції згоди, посилення ролі координаційних центрів, підвищення рівня інформування та освіченості населення, модернізацію матеріально-технічної бази та підтримку кадрового потенціалу, розвиток системи контролю і моніторингу, а також інтеграцію з європейським і світовим простором у сфері трансплантації. Звернено увагу, що критичне осмислення і адаптація зарубіжного досвіду мають стати фундаментом для створення в Україні ефективної, прозорої та етично виваженої системи трансплантації, здатної не лише рятувати життя, а й підвищувати довіру громадян до системи охорони здоров'я та авторитет країни на міжнародній арені.

9. Визначено, що адміністративне законодавство України у сфері трансплантації та пов'язаної з нею діяльністю пройшло складний шлях становлення та розвитку, однак досі потребує подальшого вдосконалення і модернізації, про що відмітили 63,2% опитаних респондентів. Впроваджені законодавчі ініціативи, підзаконні акти, державні програми та стратегічні документи сформували фундамент для формування сучасної політики у сфері трансплантації, але не вирішили ключові структурні, організаційні та етичні проблеми галузі. Для підвищення ефективності системи трансплантації в Україні необхідно: оновлення законодавства (прийняття нового закону про трансплантацію) – 13,2%; створення національної системи координації (аналог OPTN у США) – 34,9%; створення та проведення інформаційних кампаній для підвищення довіри населення – 53,7%; модернізація матеріально-технічної та інформаційної інфраструктури – 43,2%; підготовка фахівців та розвиток інфраструктури – 76,8%; розширення освітньої та просвітницької роботи серед населення – 67,1%; міжнародне співробітництво (обмін досвідом, доступ до міжнародних реєстрів) – 6,2%.

Обґрунтовано, що подальший розвиток адміністративно-правового регулювання в сфері трансплантації в Україні має спиратися на принципи системності, прозорості, ефективності та гуманізму. Лише цілісна й узгоджена політика дозволить не лише наблизити національну трансплантологію до кращих світових практик, але й забезпечити громадянам України якісну, безпечну та доступну медичну допомогу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Кузюк М.Г. Зарубіжний досвід формування державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією та можливість його адаптації в національну систему. *Право і суспільство*. 2023. № 6. С. 639–644.

2. Кузюк М. Гарантії дотримання прав людини при здійсненні діяльності, пов'язаної з трансплантацією в Україні. *KELM*. 2024. № 7(67). С. 330–335 (Республіка Польща).

3. Кузюк М.Г. Порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини: поняття та види. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2024. № 83. Ч. 3. С. 77–81.

4. Кузюк М.Г. Форми реалізації державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 1. С. 634–638.

5. Кузюк М.Г. Державна політика України у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією як об'єкт адміністративно-правового регулювання. *Держава та регіони*. Серія: Право. 2025. № 1(87). С. 38–43.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Кузюк М.Г. Структура адміністративно-правового механізму формування та реалізації державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією в Україні. *Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 12–13 серп. 2020 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2020. С. 148–150.

7. Кузюк М.Г. Форми реалізації державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією в Україні. *Науково-практичні засади розвитку наукової думки на сучасному етапі державотворення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 22–23 верес. 2021 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2021. С. 124–126.

8. Кузюк М.Г. Інформаційна складова забезпечення державної політики України у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення: матеріали міжвідом. наук.-практ. круглого столу* (Київ, 2 листоп. 2023 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 203–207.

9. Кузюк М.Г. Суб'єкти формування державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією в Україні. *Актуальні проблеми кримінального права: матеріали XII Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П.П. Михайленка* (Київ, 23 листоп. 2023 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 494–496.

10. Кузюк М.Г. Деякі аспекти законодавчого регулювання застосування біологічної зброї під час збройних конфліктів. *Правове регулювання обігу зброї в*

Україні: нові виклики та перспективи вирішення (Київ, 12 квіт., 2024 р.). Перший міжнародний форум. Рига, Латвія: Baltija Publishing, 2024. С. 146–149.

11. Кузюк М.Г. Волонтерський рух проблеми та перспективи розвитку. *Просоціальна особистість у гендерному вимірі: теоретико-методологічні та прикладні аспекти*: матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Умань, 31 трав. 2024 р.). Умань: Компринт, 2024. С. 119–122.

АНОТАЦІЯ

Кузюк М.Г. Адміністративно-правовий механізм формування державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2025.

Дисертаційна робота присвячена комплексному дослідженню адміністративно-правового механізму формування державної політики у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією, з особливим акцентом на умови воєнного стану та сучасні соціально-політичні реалії України.

Автором визначено сутність та структуру адміністративно-правового механізму державної політики у сфері трансплантації. Розкрито особливості формування нормативно-правової бази, визначено коло суб'єктів, що здійснюють державну політику, і проаналізовано форми її реалізації. У дослідженні окремо наголошується на значущості гарантій дотримання прав людини у процесі трансплантаційної діяльності.

Особливу увагу приділено аналізу впливу воєнного стану на розвиток трансплантології в Україні, зокрема через зростання потреб у трансплантаційних послугах у зв'язку з воєнними діями, руйнуваннями медичної інфраструктури та міграцією населення. Визначено необхідність адаптації адміністративно-правового механізму до сучасних викликів, запропоновано шляхи вдосконалення державної політики з огляду на міжнародний досвід.

У роботі сформульовано практичні рекомендації щодо вдосконалення нормативно-правового регулювання трансплантації в Україні, серед яких удосконалення системи трансплант-координації, створення ефективної Єдиної державної інформаційної системи трансплантації (ЄДІСТ), а також посилення кадрового забезпечення галузі.

Отримані наукові результати можуть бути використані у законотворчій, адміністративній, науково-дослідній та освітній діяльності, а також для подальшого розвитку державної політики у сфері охорони здоров'я, зокрема трансплантації, в умовах повоєнного відновлення України.

Ключові слова: адміністративно-правовий механізм, трансплантація, державна політика, суб'єкти формування, правові гарантії, структура, адміністративні інструменти, методи, адміністративно-правове законодавство, публічне адміністрування.

SUMMARY

Kuziuk M.H. The Administrative and Legal Mechanism for the Formation of State Policy in the Field of Transplantation and Related Activities. – *Qualifying scientific work on the rights of manuscript.*

Dissertation for obtaining the scientific degree of candidate of juridical sciences on the specialty 12.00.07 «Administrative Law and Procedure; Financial Law; Information Law». –Scientific Institute of Public Law, Kyiv, 2025.

The dissertation is devoted to a comprehensive study of the administrative and legal mechanism for the formation of state policy in the field of transplantation and activities related to transplantation, with a particular focus on the conditions of martial law and the current socio-political realities in Ukraine.

The author defines the essence and structure of the administrative and legal mechanism of state policy in the field of transplantation. The dissertation explores the specifics of the formation of the regulatory framework, identifies the range of subjects implementing state policy, and analyzes the forms of its realization. Special emphasis is placed on the significance of ensuring human rights protection in the process of transplantation activities.

Particular attention is paid to the analysis of the impact of martial law on the development of transplantology in Ukraine, especially due to the increased demand for transplantation services caused by military actions, the destruction of medical infrastructure, and population displacement. The necessity of adapting the administrative and legal mechanism to current challenges is substantiated, and ways of improving state policy are proposed with consideration of international experience.

The study formulates practical recommendations for improving the legal regulation of transplantation in Ukraine, including the enhancement of the transplant coordination system, the creation of an effective Unified State Transplant Information System (USTIS), and strengthening the staffing of the transplant sector.

The scientific findings can be used in legislative, administrative, research, and educational activities, as well as for the further development of state policy in the field of healthcare, particularly transplantation, during Ukraine's post-war recovery.

Keywords: administrative and legal mechanism, transplantation, state policy, policy-making subjects, legal guarantees, structure, administrative instruments, methods, administrative law, public administration.